

ЛИТЕРАТУРА

1. Головин, Б. Н. Термин и слово / Б. Н. Головин // Термин и слово. – Горький 1980. – С. 3–22.
2. Buhlmann, R. Handbuch des Fachsprachenunterrichts : unter besonderer Berücksichtigung naturwissenschaftlich-technischer Fachsprachen / R. Buhlmann, A. Fearn. – 6., überarb. und erw. Aufl. – Tübingen : Narr, 2000. – 468 S.
3. Крупченко, А. К. Основы профессиональной лингводидактики : монография / А. К. Крупченко, А. Н. Кузнецов. – М. : АПК и ППРО, 2015. – 232 с.
4. Энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/65296/%D1%88%D0%BD%D0%B5%D0%BA>. – Дата доступа : 29.08.2018.
5. Duden. Das Große Wörterbuch der deutschen Sprache [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://duden.de>. – Дата доступа: 15.08.2018.
6. Харитончик, З. А. О релевантности семантических компонентов в лексическом значении слова / З. А. Харитончик // Очерки о языке. Теория номинации. Лексическая семантика. Словообразование : избр. труды / З. А. Харитончик. – Минск, 2004. – С. 149–157.

С. А. Ждановіч (г. Мінск, Беларусь)

ЛЕКСІЧНЫЯ І ГРАМАТЫЧНЫЯ СРОДКІ ВЫРАЖЭННЯ БЕЛАРУСКАГА ПРЭДЫКАТЫВА *МОЖНА* Ў ПЕРАКЛАДАХ НА АНГЛІЙСКУЮ МОВУ

Мадальнасць (ад лац. *modus* ‘мера, спосаб’) – адна з цэнтральных катэгорый мыслення і мовы, істотная канструктыўная прыкмета ўсякага выказвання [1, с. 9]. У «Беларускай энцыклапедыі» мадальнасць падаецца як «функцыянальна-семантычная катэгорыя мовы, якая паказвае на спосаб перадачы адносін гаворачай асобы да выказвання і самога выказвання да рэчаіснасці» [2, с. 489]. У беларускай мове прэдыкатыў *можна* адносіцца да моўнай мадальнасці магчымасці, з’яўляючыся ядзерным сродкам поля знешняй магчымасці. У сказах ён спалучаецца з інфінітывам і ўтварае безасабовы сказ. Значэнне сінтаксічнага часу ў такіх канструкцыях выражаецца часавымі формамі звязкі. Значэнне сінтаксічнага ладу таксама рэпрэзентуецца дзеясловам-звязкай. На лексічным узроўні англійскімі адпаведнікамі беларускага прэдыкатыва *можна* могуць з’яўляцца не толькі мадальныя дзеясловы, але і:

1) прыметнік **possible**: *Лявон! Ты ж свой, тутэйшы, як жа можна так?* – *You’re one of our own people; how is this possible!* (В. Быкаў) *Ну, а калі дзень недалёка, то можна і пачакаць.* – *It seemed to Makoucyk that, after all, it was possible to wait until morning came* (І. Мележ). У двух сказах выражаецца значэнне магчымасці, але структурна ў другім сказе прыметнік з’яўляецца часткай састаўнога іменнага выказніка. Таксама ў перакладзе выкарыстаны прашлы час, што звязана з ужываннем ускоснай мовы;

2) прыслоўе **maybe** для перадачы мадальнасці са значэннем меркавання: *Гэта... Можна апасля, пан Карла? Ведаеце, лети, каб вы далі гэта самае... Прыкурыць. – Ah, well, maybe later, Mr Karl. I'd rather you know what... Smoke* (В. Быкаў);

3) дзеяслоў **mind** з даданым сказам умовы (*mind+if-clause*) для рэалізацыі сітуацыі просьбы: *Можна да вас, хазяін? – Mind if we look in, owner?* (В. Быкаў);

4) устойлівы выраз **help yourself**, які перакладаецца як 'частуйцеся' для выражэння дазволу. Тут перакладчыкам быў выкарастаны прыём сэнсавага развіцця:

Вас, вас? – неяк жвава, мабыць, зацікаўлена, загаманіў да яго памагаты кухара і адклаў нож. Пятрок зразумеў і з гатоўнасцю выцяг кашук. Ага, можна. Свая гэта, дамашняя, калі пан хоча... – Petrok readily took the pouch from his pocket. Aha, help yourself. My own, homegrown. If the gent would like... (В. Быкаў).

Сярод граматычных спосабаў перадачы беларускага прэдыкатыва трэба адзначыць наступныя:

1. Канструкцыя «**it + be + adjective + to infinitive**» для перадачы значэння магчымасці: *Запара гаварыў малодшаму сержанту тонам, якому не можна было не верыць. – Zapara spoke to the junior sergeant in such tones that it was hard to disbelieve him* (І. Мележ).

2. Інфінітыў з часціцай *to* у функцыі азначэння ў саставе ўстойлівага словазлучэння з назоўнікам ці займеннікам (*there + be + noun/pronoun + to infinitive*) для выражэння магчымасці: *Ну што яшчэ можна было зрабіць перад гэтымі злыднямі? – But what was there to do with this villain?* (В. Быкаў)

3. Пасіўны інфінітыў у ролі азначэння да назоўніка, які з'яўляецца часткай састаўнога іменнага выказніка для выражэння значэння меркавання (у беларускім сказе яно падкрэсліваецца злучнікам *хіба*, у англійскім варыянце – прыслоўем *hardly*): *То была ўдача, якую можна было хіба што сасніць. – This was happiness which elevated them to the seventh heaven, success hardly to be dreamed of* (В. Быкаў).

Такім чынам, трэба адзначыць, што беларускі прэдыкатыў *можна* перадаецца на англійскую мову рознымі лексічнымі і граматычнымі сродкамі, якія нясуць у сабе не толькі асноўнае значэнне магчымасці, але і значэнне меркавання, што сведчыць аб тым, што беларускі прэдыкатыў *можна* мае шырокі дыяпазон функцыянавання. Таксама пры аналізе сказаў з мастацкай літаратуры трэба ўлічваць перакладчыцкія трансфармацыі, напрыклад, замену простага мовы ўскоснай або выкарыстанне прыёма сэнсавага развіцця.

ЛІТАРАТУРА

1. Паўлоўская, Н. Ю. Катэгорыя мадальнасці ў сучаснай беларускай мове / Н. Ю. Паўлоўская; Мін. дзярж. лінгвіст. ун-т. – Мінск.: МДЛУ, 2001. – 205 с.
2. Беларуская энцыклапедыя: У 18 т.; рэдкал.: Г. П. Пашкоў [і інш.] – Мн.: БелЭн, 1999. – Т. 9: Кулібін – Малаіта. – 560 с.